

Middelalderborge i
Region Midtjylland

Region Midtjylland
Regional Udvikling
Skottenborg 26,
8800 Viborg

Att. Erik Bach Andersen

Holstebro, 11. februar 2013

Ansøgning om kr. 1.100.000 til pilotprojektet „Middelalderborge i Region Midtjylland“.

De ti kulturhistoriske museer i Region Midtjylland med arkæologisk ansvar ansøger hermed Regional Udvikling om kr. 1.100.000 til det tværmuseale forsknings- og formidlingsprojekt "Middelalderborge i Region Midtjylland". Projektet, der geografisk dækker hele regionen, indledes med et pilotprojekt, jf. vedlagte prospekt

De ti deltagende museer ser projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland" som et vægtigt bidrag til regionens langsigtede udviklingsstrategi på kulturområdet. Det er museernes ønske, at de kvalificerende samarbejder i regi af projektet ikke alene skal opgradere fagligheden på museerne, men også skal medvirke til en generel styrkelse af regionens kulturliv og turisme.

De regionale middelalderborges åbenlyse forsknings- og formidlingspotentiale kan med fordel udvikles gennem dialog og samarbejder med forskellige aktører i og udenfor Region Midtjylland. Der er på nuværende tidspunkt indgået samarbejde med bl.a. Region Midtjylland, MMEx, Aarhus 2017, Aarhus Universitet, KULTUROPA, Kulturstyrelsen og Nationalmuseet. Desuden har adskillige kommuner i regionen givet tilsagn om at deltage aktivt i projektet.

Formidling af borgene på stedet er vægtet højt i projektet, idet de ti museer gerne vil bidrage til synliggørelsen af kulturarven som attraktion ikke alene for regionens egne borgere, men også for de mange turister fra ind- og udland, der hvert år gæster Region Midtjylland. I pilotprojektet vil forskellige nye formidlingstiltag i det åbne land blive testet og evalueret. Blandt andet vil borgprojektet i samarbejde med projektet "De fem Halder" etablere et "Formidlingslaboratorium", der alene har til formål at introducere, afprøve og videreudvikle formidling i landskabet.

Projektet er i dialog med MMEx om udvikling af specifikke digitale værktøjer til formidling af middelalderborgene. MMEx er således rådgiver på etableringen af en direkte transmission via webcam fra arkæologernes fælles udgravning af borganlægget Sallingholm i Skive kommune. Her vil museumsgæsterne kunne følge med i arkæologernes arbejde, mens det foregår, og de vil kunne kommunikere direkte med fagfolkene på udgravningen.

Pilotprojektet påbegyndes i 2013 og forventes at forløbe over et år. På baggrund af de erfaringer, der gøres undervejs, vil der blive udarbejdet en projektbeskrivelse for det overordnede projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland".

Projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland" er forankret i Midtjyske Museers Udviklingsråd, der formelt er ejer. Museumslederne for de ti deltagende museer udgør projektets bestyrelse, og af deres midte er udpeget tre medlemmer til et forretningsudvalg. Museerne har desuden udpeget en arbejdsgruppe på fire fagfolk til at varetage de konkrete opgaver i projektet. De Kulturhistoriske Museer i Holstebro Kommune er projektets juridiske og økonomiske operatør. En international følgegruppe er garant for projektets lødighed.

I vedlagte projektbeskrivelse vil man kunne læse mere om tankerne bag det store, regionale museumsprojekt og orientere sig i pilotprojektets forsknings- og formidlingsprogram. Det medfølgende budget giver desuden oplysninger om behovet for ekstern finansiering af aktiviteterne i pilotprojektet.

Der vil blive søgt støtte til pilotprojektet hos hhv. Region Midtjylland, Kulturstyrelsen og private fonde.

Vi håber, Regional Udvikling og Regionsrådet vil se velvilligt på denne ansøgning.

Med venlig hilsen
på vegne af projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland"

Ingeborg Svennevig,
Museumsdirektør, mag.art.
De Kulturhistoriske Museer i Holstebro Kommune

Medlem af borgprojektets forretningsudvalg

Uddrag af borgprojektets pilotprojektbeskrivelse til Erik Bach Andersen pr. 17.12.12.

Pilotprojektet

Projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland" indledes med et et-årigt pilotprojekt, der har eksperimenterende og afprøvende karakter.

I løbet af pilotprojektperioden vil forskellige faglige undersøgelsesmetoder og formidlingsformer blive testet på udvalgte borganlæg i regionen. Pilotprojektets korte tidshorisont taget i betragtning, vil de forskellige aktiviteter fortrinsvis bygge videre på ældre undersøgelser og initiativer.

Resultaterne af de tests, som vil blive foretaget i pilotprojektets regi, vil danne grundlag for en vurdering af hvilke metoder indenfor forskning og formidling, der vil blive taget i anvendelse i det overordnede projekt.

Pilotprojektet består af et forskningsprogram og et formidlingsprogram.

Pilotprojektets forskningsprogram

Pilotprojektets forskningsprogram indeholder de samme hovedelementer som det overordnede borgprojekt.

I pilotprojektperioden vil fire udvalgte testområder på tværs af regionen således blive underkastet både systematiske arkivalske, ikke-destruktive og arkæologiske undersøgelser.

1. De arkivalske undersøgelser omfatter:
 - Systematisk gennemgang af museernes arkiver, landsdækkende arkiver og lokalhistoriske arkiver med henblik på at opspore alle bevarede kilder og tilgængelig litteratur om voldstederne i testområderne.
 - Systematisk gennemgang af museernes magasiner for genstande, der er fundet ved arkæologiske undersøgelser af borganlæg i testområderne eller indleveret af private.
 - Registrering af borgindicerende stednavne i testområderne.
 - Indsamling og registrering af folkeminder vedr. testområdernes borge.
 - Studier af gamle kort, terræncanninger med høj opløsning og luftfotografier over de udvalgte testområder med henblik på at få kortlagt borganlæggenes fulde udstrækning og omgivelser.
2. På de enkelte testanlæg og i deres omgivelser vil der blive foretaget markrekognosceringer, detektorafsøgninger, ikke-destruktive, naturvidenskabelige undersøgelser med bl.a. georadar og magnetometer. Der vil også blive taget nye luftfotos af testanlæggene.

3. Med udgangspunkt i ovennævnte, ikke-destruktive undersøgelser, vil der blive foretaget sonderende arkæologiske udgravninger på testanlæggene, både med henblik på at få materiale til dateringer af anlæggene, i særdeleshed træ til dendrokronologiske undersøgelser, og for at få en bedre forståelse af de enkelte anlægs opbygning.
4. I pilotprojektfasen vil de tilgængelige databaser for registrering af borganlæg blive testet med henblik på en vurdering af deres egnethed i forhold til det regionale borgprojekt.

Pilotprojektet omfatter følgende fire testområder, der tilsammen vil sikre, at alle borgprojektets elementer indenfor forskning og formidling kommer i spil:

1: Hundslund, Gosmer og Falling sogne i Odder kommune.

De tre sogne indeholder til sammen syv meget forskellige borganlæg, der repræsenterer hele spektret fra to udgravede og veldokumenterede borganlæg til helt ukendte/usikre anlæg. Ud over supplerende og nye arkivstudier, vil de syv anlæg blive underkastet ikke-destruktive undersøgelsesmetoder og supplerende eller nye, arkæologiske undersøgelser.

2: Voldstederne Hald I og Hald II, Viborg kommune.

Ikke-destruktive geofysiske undersøgelsesmetoders egnethed på de to voldsteder vil blive holdt op mod hinanden, og deres udsagn vil blive afprøvet gennem arkæologiske undersøgelser.

3: Kokholm voldsted, Struer kommune

Delvist undersøgt voldsted med mange ubesvarede spørgsmål, ikke mindst hvad angår ejerforhold, alder og omfang. Her vil nye arkivstudier, ikke-destruktive undersøgelsesmetoder og supplerende arkæologiske undersøgelser komme i spil.

4: Sallingholm voldsted, Skive kommune.

Museerne har udvalgt voldstedet Sallingholm som objekt for en stor, fælles udgravningskampagne, der udføres i et samarbejde mellem de ti deltagende museer. Voldstedet er ikke tidligere undersøgt arkæologisk, og i løbet af udgravningsforløbet vil museernes arkæologer udarbejde en fælles tilgang til udgravningsmetoder mht. udgravning af borge, så der sikres en konsensus og ensartethed i de arkæologiske undersøgelser af borganlæg i det overordnede borgprojekt. Også supplerende arkivstudier og ikke-destruktive undersøgelser vil blive inddraget i processen.

Det er helt enestående, at arkæologer fra de ti arkæologiske museer i Region Midtjylland sammen foretager en udgravning af en middelalderborg, og denne spektakulære begivenhed vil blive formidlet via TV, radio og avisomtale.

I pilotprojektfasen vil der blive foretaget sammenlignende studier af vores viden om borganlæg før og efter en arkæologisk udgravning.

De sammenlignende studier har til formål at belyse, i hvilket omfang de arkæologiske undersøgelser underbygger, udvider eller ændrer vores viden om og opfattelse af borganlæg, der kun var beskrevet og tolket ud fra arkivalisk materiale, før de blev undersøgt arkæologisk. Her vil der udelukkende blive inddraget materiale fra nyere, allerede udførte arkæologiske undersøgelser af borganlæg.

I de sammenlignende studier vil bl.a. Nationalmuseets, Økomuseum Samsø's og Moesgård Museums forskningsprojekt "Middelalderborgene på Samsø" blive inddraget.

Pilotprojektets formidlingsprogram

- Afprøvning af et helt særligt formidlingstiltag under museernes fælles udgravning af voldstedet Sallingholm. Ved hjælp af webkameraer og interaktive skærme vil de arkæologiske aktiviteter blive formidlet som en direkte transmission ind til de ti deltagende museer, hvor museumsgæsterne vil kunne kommunikere direkte med arkæologerne i udgravningen.
- Samarbejde med projektet De Fem Halder, der i deres planlægning opererer med et såkaldt Åbent Land Formidlings Laboratorium (Jf. *Udkast til Rammeplan for området ved "De 5 Halder"*, 2012). Her vil nye formidlingstiltag blive afprøvet og testet på voldstederne i det åbne land
- Afprøvning og vurdering af mulighederne i de forskellige digitale museumsapplikationer, der findes på markedet. Herunder udarbejdelse af indhold, afprøvning og evt. videreudvikling af applikationen "Digitale Tråde over Landskabet", udviklet i et samarbejde mellem Museum Midtjylland og Alexandra Instituttet og finansieret af Kulturstyrelsen.
- Projektets hjemmeside vil blive udviklet og etableret i pilotprojektfasen. Den vil fungere som en nyhedsplatform med interaktive elementer, hvor projektets resultater løbende vil blive præsenteret. Herfra vil de ti involverede museer kunne hente materiale (billeder, lyd, videoindslag) og information til opdatering af egne hjemmesider.
- Den levende middelalderborg; en event i pilotprojektperioden, hvor en eller evt. flere af regionens middelalderborge befolkes af en middelalderkaravane, der optræder og fortæller om livet på borgene. Arrangementet vil så vidt muligt ske i samarbejde med lokale foreninger og skoler.
- Fast aftale med de lokale TV-stationer om at følge dels undersøgelserne på testanlæggene, dels den fælles udgravningskampagne fra start til slut, altså fra arkivgennemgang og frem til, at vi alle er blevet meget, meget klogere. Der skal tilstræbes en dramatisk og medlevende fremstilling med bred appel.
- Produktion af presse- og avisstof om hele projektet og om middelalderborgene. I en form så aviserne blot skal kopiere det ind på siderne.

Når pilotprojektperioden er ovre, vil den indsamlede erfaring om de forskellige formidlingsformers styrker og svagheder blive bearbejdet og perspektiveret.

Pilotprojekt - Middelalderborge i Region Midtjylland		
	Budget	Museernes egenfinansiering
Projektkoordinering og administration		
Projektkoordinering	230.000,00	
Seminarer og opkvalificering af museernes personale	125.000,00	50.000,00
Afreportering	250.000,00	
I alt projektkoordinering og administration	605.000,00	50.000,00
Forskningsprogram		
1. Hundslund, Gosmer og Falling sogne (syv anlæg)		
Arkivske undersøgelser	75.000,00	
Naturvidenskabelige undersøgelser	329.000,00	
Arkæologiske undersøgelser	270.000,00	100.000,00
Bearbejdning og afreportering	75.000,00	
I alt	749.000,00	
2. Hald (Brattingsborg og Niels Bugges Hald)		
Naturvidenskabelige undersøgelser	151.000,00	
Arkæologiske undersøgelser	200.000,00	75.000,00
I alt	351.000,00	
3. Kokholm		
Arkivske undersøgelser	40.000,00	
Naturvidenskabelige undersøgelser	108.000,00	
Arkæologiske undersøgelser	200.000,00	75.000,00
I alt	348.000,00	
4. Sallingholm		
Arkivske undersøgelser	52.000,00	
Naturvidenskabelige undersøgelser	198.000,00	
Arkæologiske undersøgelser	380.000,00	200.000,00
I alt	630.000,00	
I alt forskningsprogram	2.078.000,00	450.000,00
Formidlingsprogram		
1. Formidling af fællesudgravning (Sallingholm)		
Teknisk udstyr og support	300.000,00	
Mediekoordinering	50.000,00	
I alt	350.000,00	
2. Formidlingslaboratorium, formidling i det åbne land og digitale applikationer		
Udvikling, teknisk udstyr, tests og support	300.000,00	
I alt	300.000,00	
3. Hjemmeside		
Udvikling, implementering og teknisk support	200.000,00	
I alt	200.000,00	
4. Middelalderkaravane		
Honorar, transport etc.	200.000,00	
I alt	200.000,00	
I alt formidlingsprogram	1.050.000,00	
Pilotprojekt i alt	3.733.000,00	
Museernes egenfinansiering		500.000,00
Ansøgte midler fra private fonde og Kulturstyrelsen		2.133.000,00
Ansøgte midler fra Region Midtjylland	1.100.000,00	